

TEKST: JACQUES ENGELEN, FOTO'S: FRANK GORTER EN JACQUES ENGELEN

dracht

Carlo Veeger aan het scannen. Belangrijk is dat de oeien even stilstaan in de box.

Worpgrootte scannen lijkt goed voor gezondheid

Harde conclusies zijn nog niet te trekken, al lijkt na twee jaar scannen op worpgrootte de gezondheid van de schapen op enkele Texelse bedrijven beter. Maar alleen op de bedrijven die hun voerregime aanpassen op de scanresultaten.

Schapenhouders op Texel hadden de indruk dat oeien met grote worpen (meer dan twee lammeren) meer medicijnen nodig hadden, en dat hun lammeren ook minder vitaal en dus wat zwakker waren. Hard maken konden ze het niet, maar binnen de Studieclub Schapenhouderij Texel was de stemming wel algemeen: bij drielingenschappen moest je tijdens de dracht meer voeren, omdat zowel moeders als lammeren zichtbaar

tekortkwamen. Maar hoeveel kwamen ze tekort? Hoeveel moesten ze dan hebben? Alle standaardrantsoenen zijn immers afgestemd op een ooi met twee lammeren. Maar in de praktijk krijgen schapen er ook wel één of drie. Enkele leden van de studieclub besloten dierenarts Frank Glorie uit Winterswijk te laten komen. Hij scant schapen op worpgrootte en met de scangegevens zouden voer groepen gemaakt kunnen

worden, waarbij oeien met een eenling minder en oeien met een drieling meer voer kregen. De resultaten waren meteen zichtbaar. De oeien gedijden beter: makkelijker geboortes en daardoor minder uitval bij eenlingdracht, minder uieren longontstekingen en minder slepende melkziekte. Bij de lammeren was er meer vitaliteit, minder diarree en minder longontstekingen.

De studieclub besloot er een praktijk-

>>

dracht

Frank Gorter: "Schapenhouders zijn gemiddeld genomen slechte schrijvers."

project van te maken. Als nou alle dertien leden van de club zouden meedoen en subsidie kon worden losgepeuterd, dan zou na een paar jaar moeten blijken of scannen op worpgrootte goed is voor de schapen. Doel was na te gaan of je door het scannen beter 'op maat' zou kunnen voeren, zodat de gezondheid van de dieren beter zou worden en het rendement omhoog zou gaan.

De Europese subsidie kwam er, een scanner plus box werden aangeschaft, twee schapenhouders leerden het vak in Schotland en nu zijn er de ervaringen en cijfers van twee jaar. Tijd om met een van de gangmakers van het Texelse project te gaan praten: Frank Gorter.

NIET WETENSCHAPPELIJK

Gorter benadrukt dat het geen wetenschappelijk onderzoek is. Weliswaar zijn in beide seizoenen steeds zo'n driedui-

zend oaien gescand, waardoor het om fikse aantallen gaat, maar een groep ongescande oaien om mee te kunnen vergelijken ontbreekt. Met enig rekenwerk valt toch het nodige van de cijfers te zeggen. Om te beginnen de nauwkeurigheid van de scanners. Frank Gorter en Carlo Veegeer hebben het scannen in Schotland geleerd en hebben daarna de scans op Texel gedaan. Ze scoorden nette resultaten: 87 procent foutloos in het eerste jaar en 90 procent in het tweede.

In het tweede jaar hebben stagiaires van de Faculteit Diergeneeskunde, Anne Dol en Heleen Power, de conditie van alle oaien drie keer met de hand 'gescoord'. Ze deden dat tijdens het scannen, op 110 dagen dracht en bij het aflammeren. Een bewerkelijke klus, want de drachtduur was natuurlijk niet bij elke ooi gelijk. Uit die conditiescores is meteen een opmerkelijk resultaat te halen: op zeventig dagen kun je aan de conditiescore nog niet afleiden of de ooi drachtig is van veel of van weinig lammeren. "Een fantastisch gegeven", zegt Frank Gorter. "In die fase lijden oaien dus nog niet van de dracht. Later wel en dan ga je de oaien ook bijvoeren. Maar eigenlijk weet je dan niet goed welk schaap je moet bijvoeren. Als de conditie al te ver achteruit is gegaan, ben je eigenlijk te laat. Vandaar dat het zo goed is om op worpgrootte te scannen: je weet meteen waar je aan toe bent."

De gegevens van de tweede en derde conditiescores zijn nog niet helemaal ver-

Wat is scannen?

Een scan maakt de inhoud van de baarmoeder zichtbaar op een schermje. Dat gebeurt door een 'probe' met daarop gel over een onbewolde plek van de buik van de ooi te bewegen. De ooi moet goed stilstaan in een speciale box.

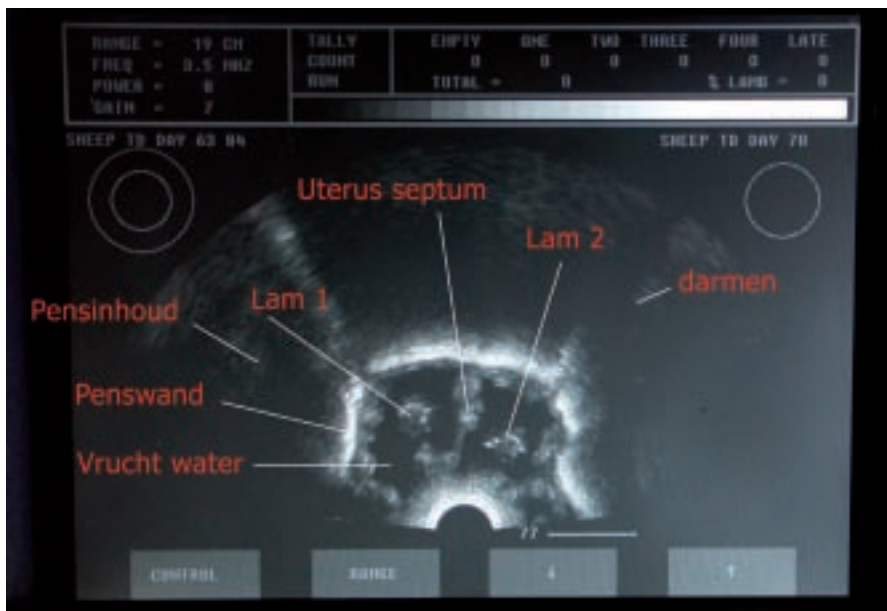
Op het schermje verschijnt een vlekkerig zwart-wit plaatje. Na opleiding, met ervaring en als het scannen goed georganiseerd plaatsvindt, zijn daarop de embryo's in het schaap te zien en is het een kwestie van tellen: een, twee, drie of soms zelfs meer lammeren.

werkt, maar de eerste berekeningen geven interessante resultaten. Zo blijkt overduidelijk dat een deelnemende schapenhouder zijn oaien niet eens genoeg voer geeft voor een tweelingdracht. Gorter: "Die indruk hadden we al, maar nu zie je het ook: oaien die drachtig zijn van een tweeling dalen in hun conditiescore." Bij een andere deelnemer blijken de oaien met een eenling hard te groeien in conditie. Dat is verkeerd: ideaal zou er geen vooruitgang en geen grote achteruitgang in de conditie moeten zijn, vindt Gorter. De oorzaak blijkt snel: de schapenhouder had zijn voeding niet aangepast aan de scanresultaten. Tot slot bleek slechts één schapenhouder de conditie van oaien met een drieling op peil te kunnen houden. "Een vakman", oordeelt Gorter. "Slepende melkziekte kwam daar ook niet voor."

Andere voordelen kwamen tevoorschijn. Oaien die gust blijken, kunnen worden opgeruimd. Overwinnen kan makkelijker, want je weet precies welke ooi drie lammeren brengt, waarvan er één naar een ooi met een eenling kan. De eenling-oaien lammeren gemakkelijker af en hun lammeren zijn vitaler. De lammeren van drielingworpen zijn ook sterker, want ze hebben het beter gehad voor hun geboorte. Oaien met drielingen geven meer melk en blijven langer lacteren.

GROEPEN MAKEN KAN NIET IEDEREEN

Het belangrijkste resultaat van deze praktijkproef is dat het scannen op circa zeventig dagen de mogelijkheid geeft om het koppel oaien te splitsen in een-, twee- en drielinggroepen en ze dan 'op

Dit is een mooi en duidelijk beeld van een tweelingdracht. Voor de expert althans.

maat' te voeren. Dat kan niet op elk bedrijf. Op grotere bedrijven wel makkelijker, maar dan nog: je bent er niet met drie groepen, want bij een lange dekperiode heb je ook een grote spreiding in het stadium van de dracht. Dat zou dan nóg meer voergroepen opleveren en dat maakt op maat voeren in de praktijk moeilijk uitvoerbaar.

Als het wel lukt groepen te maken, kan de groep met eenlingen zonder krachtvoer, mits het ruwvoer van goede kwaliteit is. Daarentegen moeten de drieling-ooien meer voer hebben. Wat bij de ene groep wordt verdiend, gaat bij de andere groep verloren.

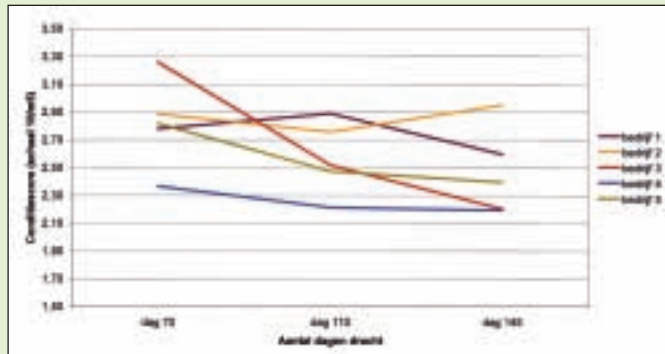
Het gaat in hoofdzaak echter ook niet om besparing op voerkosten. Het gaat vooral om de gezondheid van de schapen en hun lammeren. Is die beter geworden? Frank Gorter: "Ja, die indruk hebben de deelnemers die zijn gaan voeren op worpgrootte." Hij kan het niet hard maken. Schapenhouders zijn gemiddeld genomen slechte schrijvers. Het voorkomen van aandoeningen en het medicijngebruik per dier zijn daardoor niet goed bekend. "Een zwakke plek", oordeelt Gorter.

HOOP OP VERVOLG

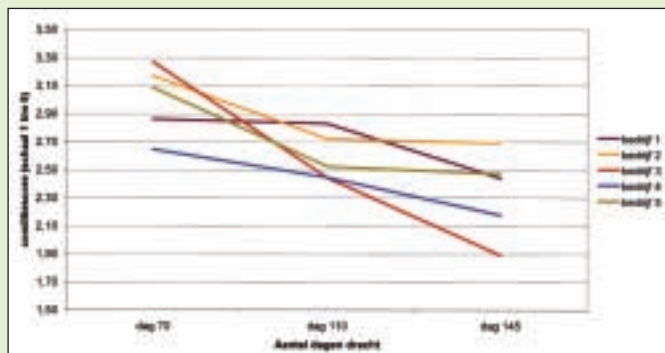
Gorter noemt dit project een pilot. Een soort vooronderzoek dus. "We kunnen het niet bewijzen, maar we denken dat scannen op worpgrootte en voeren op die worpgrootte leidt tot een betere diergezondheid. Daar heeft de hele schapenhouderij al wat aan. Ons project is klaar. De subsidie was voor twee jaar. We blijven wel scannen voor degenen die het willen. En we hopen dat een onderzoeksinstituut onze ervaringen oppakt en er een echt wetenschappelijke proef van gaat maken."

Het eindverslag van de Texelse praktijkproef verschijnt vanaf 1 januari 2012 op internet. Kijk daarvoor op de website www.schapenstudieclubtexel.nl/scannen.htm. <<

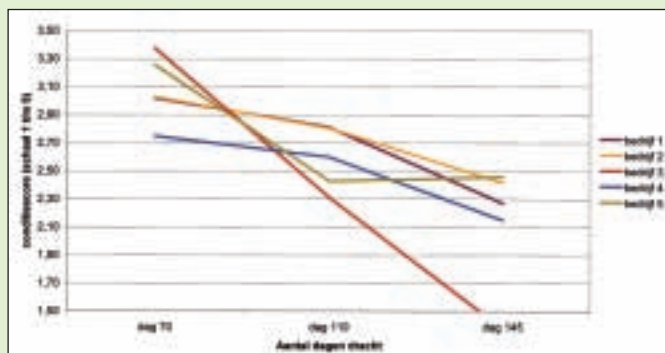
Gemiddelde conditiescore drachtige oaien

Ooien met eenlingen

Ooien met tweelingen

Ooien met drielingen

De conditiescores van de drachtige oaien op vijf deelnemende bedrijven. Bedrijf 2 blijkt de oaien met een eenling te veel te voeren, bedrijf 3 voert te weinig en bedrijf 5 doet het prima. Bij de tweelingdrachten is het beeld hetzelfde. Bij de drielingdrachten blijkt eigenlijk alleen bedrijf 5 de oaien in goede conditie te houden, terwijl bedrijf 3 echt problemen mag verwachten.

Voermethoden op de vijf bedrijven in de grafieken

Schapenhouder	Groep eenlingen	Groep tweelingen	Groep drielingen	Groep vierlingen
Bedrijf 1	Apart gevoerd	Apart gevoerd	Als een groep samen, apart gevoerd	
Bedrijf 2	Alle dieren zijn als tweelingen gevoerd		20 drielingen zijn apart gevoerd	
Bedrijf 3	Apart gevoerd	Apart gevoerd	Apart gevoerd	(Niet aanwezig)
Bedrijf 4	Alle dieren zijn als tweelingen gevoerd			(Niet aanwezig)
Bedrijf 5	Apart gevoerd	Apart gevoerd	Als een groep samen, apart gevoerd	